

Trendmonitor: de impact van AI binnen de fiscale dienstverlening

NOB/SOB - juni 2026

Managementsamenvatting

De onderzoeksresultaten laten zien dat AI voor veel fiscalisten in korte tijd is uitgegroeid van een experimentele toepassing tot een structureel onderdeel van de dagelijkse praktijk. Vooral junior- en medior belastingadviseurs maken dagelijks gebruik van AI voor onderzoek, kennisontsluiting, documentanalyse en het opstellen van eerste fiscale concepten. Tegelijkertijd bevinden de meeste kantoren zich nog in een overgangsfase waarin AI wel breed wordt toegepast, maar nog beperkt is geïntegreerd in werkprocessen, governance en bedrijfsvoering.

De onderzoeksresultaten laten zien dat AI een duidelijke productiviteitswinst oplevert en door veel fiscalisten als waardevol en transformatief wordt ervaren. Tegelijkertijd blijft het vertrouwen in de inhoudelijke juistheid van AI-output beperkt. Respondenten zien kritisch beoordelen, valideren en duiden van AI-output steeds meer als belangrijke (kern)competenties voor fiscalisten.

Verwacht wordt dat AI ook impact heeft op het traditionele pyramidemodel binnen met name grote en middelgrote belastingadvieskantoren*, doordat een belangrijk deel van het leer- en ontwikkelwerk van met (junior) fiscalisten wordt geautomatiseerd. Hierdoor ontstaat een strategisch vraagstuk rond talentontwikkeling en de opleiding van toekomstige senior adviseurs en partners.

Daarnaast wordt verwacht dat AI gevolgen heeft voor het bedrijfsmodel van de fiscale sector. Naarmate standaardwerkzaamheden sneller en efficiënter worden uitgevoerd, verschuift de economische waarde van fiscale dienstverlening van productie naar interpretatie, duiding en strategische advisering. Dit versterkt de beweging richting vaste prijsafspraken, abonnementsvormen en waardegerichte prijsstelling (value-based pricing). De verschillen tussen kantoorsegmenten nemen daarbij toe. Grote kantoren investeren nadrukkelijk in eigen AI-oplossingen, governance en kwaliteitsborging, terwijl kleine kantoren vaker gebruikmaken van generieke toepassingen. Hierdoor kan een groeiend verschil ontstaan in productiviteit, innovatiekracht en schaalbaarheid tussen de verschillende kantoorsegmenten.

Voor de NOB en de SOB ligt er een belangrijke rol in het ondersteunen van de sector bij de toepassing van AI. De grootste behoefte van NOB-leden ligt bij praktische AI-geletterdheid, toepassing van AI in fiscale casuïstiek, verantwoord gebruik van AI en het ontwikkelen van een gezamenlijke professionele norm voor de inzet van AI binnen het fiscale vakgebied.

Inhoud

▪ Managementsamenvatting	1
▪ Inleiding	3
▪ Onderzoeksverantwoording en respons	4
▪ Thema's:	
I. AI gebruik en adoptie	6
II. Toegevoegde waarde en betrouwbaarheid	10
III. Governance en Responsible AI	11
IV. Vaardigheden, opleiding en (organisatie)ontwikkeling	14
V. Impact op werk, beroepsontwikkeling en bedrijfsmodel	16
VI. Strategie en investeringsbereidheid	18
VII. Rol van de NOB	19
▪ Conclusies en aanbevelingen	20

Inleiding

Kunstmatige intelligentie (AI) ontwikkelt zich in hoog tempo en zal naar verwachting impact hebben op de fiscale dienstverlening. Binnen belastingadvieskantoren ontstaan nieuwe toepassingen voor onder meer het analyseren van documenten en jurisprudentie, het ondersteunen van fiscale research, het opstellen van conceptadviezen, procesautomatisering en kennismanagement. Deze ontwikkelingen bieden kansen op het gebied van efficiëntie, kwaliteit, dienstverlening en innovatie. Tegelijkertijd roept de inzet van AI* vragen op over betrouwbaarheid, governance en vertrouwelijkheid van cliëntdata, maar ook over de benodigde kennis en vaardigheden van professionals, de impact op functies en teams en de wijze waarop kantoren verantwoord met AI omgaan.

Tegen deze achtergrond hebben de Nederlandse Orde van Belastingadviseurs (NOB) en de Stichting Opleiding Belastingadviseurs (SOB) dit onderzoek naar de impact van AI op de fiscale dienstverlening geïnitieerd. Het doel van deze trendmonitor is om een actueel en representatief beeld te geven van de stand van zaken rond het gebruik en de toepassing van AI binnen de sector. Daarbij is gekeken naar verschillen tussen kantoorsegmenten, rollen en niveaus van volwassenheid.

Het doel van het onderzoek is:

- inzicht geven in de mate waarin AI-toepassingen en digitale werkwijzen worden ingezet;
- input leveren voor opleiding, beroepsontwikkeling en governance rond AI;
- een trendmonitor en benchmark opbouwen.

Dit rapport presenteert de belangrijkste bevindingen, analyses en aanbevelingen. Het biedt daarmee handvatten voor kantoren, fiscalisten en de NOB/SOB als beroepsvereniging en opleider om richting te geven aan de verdere ontwikkeling van AI binnen de fiscale dienstverlening.

Onderzoeksverantwoording en respons

Het onderzoek is opgezet als een nulmeting. Daarmee vormen de onderzoeksresultaten niet alleen een momentopname, maar ook het vertrekpunt voor toekomstige trendanalyses en benchmarking binnen de sector. Door het onderzoek periodiek te herhalen ontstaat inzicht in de ontwikkeling van AI-adoptie, veranderende opleidingsbehoeften en de transformatie van het fiscale vakgebied.

De dataverzameling bestond uit een kwantitatieve vragenlijst uitgezet onder verschillende typen kantoren en fiscale professionals, aan te vullen met kwalitatieve interviews ter verdieping en duiding van de resultaten. De combinatie van cijfers, praktijkervaringen en reflecties biedt inzicht in zowel de huidige stand van zaken als de onderliggende dynamiek en vraagstukken die spelen binnen de sector.

Centraal in het onderzoek staan de volgende vragen:

- In welke mate maken fiscalisten gebruik van AI-tools in hun werk?
- Voor welke werkzaamheden wordt AI ingezet?
- Welke toepassingen leveren op dit moment de meeste waarde?
- Welke impact verwachten kantoren op werkzaamheden, rollen en personeelsopbouw?
- Welke kennis en vaardigheden worden belangrijker?
- Welke organisatorische, juridische en ethische vraagstukken spelen rondom AI?
- Welke ondersteuning wordt verwacht van de NOB en de SOB op het gebied van kennisdeling, opleiding en normering?

Onderzoeksverantwoording en respons

(vervolg)

Er is een vragenlijst opgesteld voor het inzichtelijk maken van AI-gebruik door fiscalisten en een vragenlijst vanuit een organisatie-/strategisch perspectief. De gehanteerde vragenlijsten zijn afgestemd met een projectgroep bestaande uit enkele fiscalisten uit de praktijk en een vertegenwoordiging namens de SOB. Naast score- en waarderingsvragen worden ook veel open vragen gesteld om ervaringen toe te kunnen lichten en verschillende praktijkvoorbeelden op te halen. Alle input en feedback is geanonimiseerd verwerkt door het onafhankelijke onderzoeksbureau BusinessMonitor. Er wordt niet op kantoonniveau gerapporteerd.

Het onderzoek is in april 2026 uitgezet onder alle bedrijfsfiscalisten die lid zijn van de NOB en een steekproef van de bij de NOB aangesloten belastingadviseurs. Daarnaast is voor de strategische vragenlijst een beroep gedaan op alle door de NOB erkende kantoren. De gerealiseerde respons is goed, te weten 799 respondenten: 700 AI-gebruikers en 99 AI-strategen. Op basis van deze respons is een representatief beeld geschetst van de impact van AI binnen de fiscale dienstverlening.

AI Strategie	verstuurd	respons	%
Voorzitters Tax grote kantoren (>10 leden)	45	27	60%
Overige kantoren	346	72	21%

AI Gebruikers	verstuurd	respons	%
Bedrijfsfiscalisten (alle leden)	797	213	27%
Belastingadviseurs (steekproef)	1.985	487	25%

I. AI gebruik en adoptie (1/3)

- Junior- en medior belastingadviseurs maken het meest intensief gebruik van AI-tools binnen hun dagelijkse werkzaamheden. Van de junior belastingadviseurs gebruikt circa 80% AI dagelijks, tegenover ongeveer 70% van de medior belastingadviseurs. Bij senior belastingadviseurs ligt dit aandeel lager: 53% gebruikt AI dagelijks en 33% wekelijks. De omvang van het kantoor blijkt hierbij nauwelijks van invloed op de gebruiksfrequentie.
- Ook onder bedrijfsfiscalisten is het gebruik van AI inmiddels breed ingeburgerd. Circa 60% van deze groep maakt dagelijks gebruik van AI-tools en ongeveer 30% doet dit wekelijks.
- AI wordt door zowel belastingadviseurs als bedrijfsfiscalisten vooral ingezet ter ondersteuning van kennisintensieve werkzaamheden. De meest genoemde toepassingen zijn tekstcontrole en redactie, samenvatten van documenten, zoeken in wetgeving en jurisprudentie, juridisch/fiscaal onderzoek, kennisontsluiting en documentanalyse.
- AI wordt momenteel nauwelijks gebruikt voor het opstellen van aangiften, het ontwikkelen van fiscale structuren of interne kennisdeling. Dit wijst erop dat AI binnen de fiscale praktijk vooralsnog vooral wordt ingezet als ondersteunend hulpmiddel bij analyse, informatieverwerking en onderzoek en nauwelijks als autonoom instrument binnen kernprocessen van advisering en compliance.

I. AI gebruik en adoptie (2/3)

- De meeste respondenten typeren het gebruik van AI binnen hun organisatie als 'structureel toegepast binnen meerdere use-cases' (43%) of als 'experimenteel gebruik in de vorm van pilots en ad-hoc toepassingen' (39%). Een vergelijkbaar beeld is zichtbaar bij bedrijfsfiscalisten: circa 40% omschrijft het AI-gebruik als structureel ingebed binnen meerdere toepassingen, terwijl 32% aangeeft dat de organisatie zich nog voornamelijk in een experimentele of verkennende fase bevindt.
- Slechts een beperkte groep organisaties bevindt zich in een verder gevorderd volwassenheidsstadium waarin AI breed geïntegreerd is in werkprocessen of onderdeel vormt van een AI-gedreven bedrijfsvoering. Deze groep bestaat overwegend uit de grote belastingadvieskantoren (zie AI volwassenheidsmodel op de volgende pagina).
- Binnen middelgrote en grote belastingadvieskantoren is Microsoft Copilot de meest gebruikte generieke AI-tooling. Circa 73% van de respondenten geeft aan hiervan gebruik te maken. Daarna volgen op afstand ChatGPT (28%) en Claude (14%).
- Bij kleinere kantoren is het gebruik van generieke AI-tools meer verspreid. Daar worden Microsoft Copilot en ChatGPT in vrijwel gelijke mate gebruikt (respectievelijk 57% en 54%). Ook Claude wordt binnen kleinere kantoren relatief vaker ingezet dan binnen middelgrote en grote kantoren (30%). Dit suggereert dat grotere kantoren meer standaardiseren en geïntegreerde enterprise-oplossingen gebruiken, terwijl kleinere kantoren vaker gebruikmaken van een bredere mix aan generieke AI-tools. Mogelijk spelen hierbij factoren zoals kosten, flexibiliteit, IT-infrastructuur en de afwezigheid van centrale AI-governance een rol.

AI volwassenheidsmodel* binnen de fiscale dienstverlening

1. Experimenteren

- Individueel gebruik van generieke AI-tools
- Ad-hoc toepassing in pilots
- Geen formeel beleid
- Klassiek bedrijfsmodel (uren x tarief)

2. Persoonlijke productiviteit

- AI voor onderzoek, teksten samenvatten en eerste analyse
- Generieke AI-tools
- Prompt engineering
- Basisrichtlijnen (privacy)
- Klassiek bedrijfsmodel

3. Teamintegratie

- AI in specifieke werkprocessen mbv externe fiscale/juridische (AI-) platformen
- Training en opleiding
- Human-in-the-loop
- Reviewprocessen
- Beleid, richtlijnen en governance (databeveiliging)
- Druk op tarieven voor standaard diensten

4. Geïntegreerde AI-praktijk

- Enterprise tooling en ontwikkelen AI-agents
- Koppeling databronnen
- Schaalbare dienstverlening
- Responsible AI ingebed in beleid, processen en kwaliteitsborging
- Klassiek bedrijfsmodel onder druk: steeds vaker fixed fees of abonnementen

5. AI-first bedrijfsvoering

- Samenwerkende 'autonome' AI-agents geïntegreerd in werkprocessen (agentic workflows)
- Fiscalist als validator en regisseur
- Realtime monitoring
- Responsible AI en governance geborgd in operationele processen
- Value-based pricing

Grote kantoren

Middelgrote kantoren

Kleine kantoren

I. AI gebruik en adoptie (3/3)

- Bij de grote kantoren valt op dat interne AI-tooling evenveel wordt gebruikt als generieke AI-tools. Ongeveer 70% van de belastingadviseurs binnen de grote kantoren maakt gebruik van intern ontwikkelde AI-oplossingen. Bij middelgrote kantoren ligt dit aandeel aanzienlijk lager (18%). Dit wijst erop dat grote kantoren vaker investeren in eigen AI-platforms en AI-agents.
- Middelgrote kantoren maken daarentegen relatief vaker gebruik van gespecialiseerde fiscale AI-software van externe leveranciers. Waar dit binnen grote kantoren door 18% van de respondenten wordt genoemd, ligt dit aandeel bij middelgrote kantoren op 39%.

De meest genoemde gespecialiseerde fiscale AI-oplossingen zijn Wolters Kluwer (InView Tax en AI Discovery), SDU (GenIA-L en Genial), Harvey, Legora en in mindere mate Saga (Legal) en Nextens Tex.

- De grootste belemmering voor verdere AI-adoptie binnen de fiscale praktijk ligt volgens respondenten vooral bij vertrouwen in de kwaliteit van AI-output. Maar liefst 88% van de respondenten benoemt dit als grootste zorg. Daarnaast spelen ook vertrouwelijkheid van cliëntdata en AVG-vraagstukken een belangrijke rol (42%). Dit onderstreept dat informatiebeveiliging en privacy binnen de fiscale praktijk essentiële randvoorwaarden vormen voor verdere AI-integratie. Opvallend is dat compliance/wet- en regelgeving relatief weinig als een belemmering worden genoemd (14%).

II. Toegevoegde waarde en betrouwbaarheid

- De toegevoegde waarde van AI voor zowel de aangiftepraktijk als het fiscale adviesvak wordt door een groot deel van de respondenten als substantieel ervaren. Ongeveer een kwart van de belastingadviseurs kwalificeert de impact van AI zelfs als zeer groot of transformatief.
- Opvallend is dat senior belastingadviseurs gemiddeld meer toegevoegde waarde toekennen aan AI dan junior- en medior adviseurs. Dit geldt zowel voor de toepassing binnen compliance- en aangiftewerkzaamheden als voor fiscale advisering. Mogelijk speelt hierbij mee dat senior professionals beter zicht hebben op de bredere impact van AI op kwaliteit, efficiëntie, dienstverlening en organisatiemodellen binnen de fiscale praktijk.
- Tegelijkertijd bestaat er aanzienlijke terughoudendheid ten aanzien van de betrouwbaarheid van door AI-gegenereerde fiscale analyses. 39% van de respondenten beoordeelt deze betrouwbaarheid als laag en 18% zelfs als zeer laag. De resultaten laten daarmee zien dat, ondanks de ervaren meerwaarde van AI, vertrouwen in de inhoudelijke juistheid en juridische betrouwbaarheid van AI-output nog niet vanzelfsprekend is.
- Opvallend is dat bedrijfsfiscalisten de betrouwbaarheid van door AI-gegenereerde fiscale analyses aanzienlijk positiever beoordelen dan belastingadviseurs.

III. Governance en Responsible AI (1/3)

- Een kwart van de respondenten geeft aan dat binnen hun kantoor expliciete richtlijnen zijn opgesteld voor het gebruik van AI-tools. Daarnaast blijkt dat bij de meeste kantoren uitsluitend gebruik mag worden gemaakt van goedgekeurde AI-tools. Opvallend is dat geen van de respondenten aangeeft dat AI-gebruik binnen de eigen organisatie volledig verboden is. Dit bevestigt het beeld dat AI inmiddels breed wordt geaccepteerd als onderdeel van de fiscale praktijk.
- Het AI-gebruik binnen de fiscale praktijk wordt in toenemende mate gereguleerd en ingebed in interne richtlijnen en governancekaders. De mate van regulering verschilt per kantoorsegment. Vooral grote en middelgrote kantoren lijken verder gevorderd in het opstellen van beleid, protocollen en governance rondom AI-gebruik. Binnen kleinere kantoren is het gebruik van AI vaker pragmatisch en minder formeel georganiseerd. Zo geeft 38% van de belastingadviseurs werkzaam bij kleinere kantoren aan dat binnen hun organisatie geen specifiek AI-beleid is geformuleerd.
- Een vergelijkbaar verschil is zichtbaar rondom het gebruik van cliëntdata in AI-tools. Van de belastingadviseurs werkzaam bij grote en middelgrote kantoren geeft circa 95% aan dat hiervoor richtlijnen of protocollen zijn opgesteld. Bij kleinere kantoren ligt dit aanzienlijk lager. Daar geeft 14% aan dat dergelijke richtlijnen ontbreken en weet 13% niet of hierover afspraken bestaan.
- Ook ten aanzien van de ethische aspecten van AI-gebruik is er een duidelijk verschil tussen de verschillende kantoorsegmenten. Binnen grote kantoren geeft 71% van de respondenten aan dat ethische uitgangspunten expliciet zijn opgenomen in AI-richtlijnen of beleid. Bij kleinere kantoren geldt dit voor 39% van de respondenten. Dit suggereert dat grotere organisaties verder zijn in het integreren van responsible AI-principes zoals zorgvuldigheid, transparantie, privacy, controleerbaarheid en risicobeheersing.

III. Governance en Responsible AI (2/3)

- Ethische AI-richtlijnen worden in de fiscale praktijk vooral benaderd vanuit het perspectief van vertrouwelijkheid en beroepsethiek. Veruit het meest genoemde onderwerp betreft het zorgvuldig omgaan met cliëntdata, persoonsgegevens en vertrouwelijke informatie.
- Verder komt het “Human-in-the-loop” principe vrijwel overal naar voren, ongeacht het kantoorsegment. AI ondersteunt het fiscale werk, maar de fiscalist blijft eindverantwoordelijk voor interpretatie, kwaliteit en besluitvorming.
- Bij de grote kantoren zijn responsible AI-principes opgenomen in beleid en governancekaders. Respondenten noemen onder andere transparantie, fairness/non-discriminatie, accountability, uitlegbaarheid, menselijke controle, monitoring en bias-reductie.
- Hoewel bij veel kantoren richtlijnen of ethische principes aanwezig zijn, blijkt uit de open antwoorden ook dat medewerkers de inhoud vaak niet precies kennen en beleid nog als abstract wordt ervaren. Veel respondenten antwoorden met “weet ik niet”, “geen idee” of “ik ga ervan uit dat”.
- De inhoudelijke bekendheid met de Europese AI Act binnen de fiscale praktijk lijkt momenteel nog beperkt. Van de belastingadviseurs geeft 80% tot 90% aan niet of nauwelijks bekend te zijn met de inhoud van de AI Act. Slechts een zeer kleine minderheid kwalificeert de eigen kennis als “goed” of “zeer goed” (5%, n=17). Dit geldt voor zowel junior-, medior- als senior belastingadviseurs.
- Opvallend is dat kleine en middelgrote kantoren vaker aangeven helemaal niet bekend te zijn met de AI Act (48%) dan de grote kantoren (38%). Dit suggereert dat de grote kantoren de ontwikkelingen rondom Europese AI-regelgeving actiever volgen of hier al explicieter mee bezig zijn vanuit governance, compliance en risicobeheersing.

III. Governance en Responsible AI (3/3)

- Ook bij bedrijfsfiscalisten is de inhoudelijke bekendheid beperkt. 74% van hen geeft aan niet of nauwelijks bekend te zijn met de AI Act en 9% (n=18) is er naar eigen zeggen goed of zelfs zeer goed mee bekend. Bedrijfsfiscalisten lijken daarmee gemiddeld iets beter geïnformeerd dan belastingadviseurs, maar ook hier is sprake van een duidelijke kennisachterstand.
- AI wordt binnen fiscale advisering vooral gezien als hulpmiddel en startpunt, niet als autonoom adviesinstrument. De kwaliteitsborging leunt sterk op bestaande reviewprocessen:
- AI-output wordt vrijwel nooit als eindproduct gezien (vergelijkbaar met het voorbereidende werk van een junior medewerker). AI kan helpen versnellen en structureren, maar de output moet inhoudelijk worden beoordeeld door een ervaren fiscalist voordat deze in klantadvies wordt gebruikt.
- AI-output wordt ingepast in bestaande kwaliteitsprocessen voor fiscale advisering. De onderliggende redenering is: elk advies moet worden gecontroleerd, ongeacht of AI is gebruikt. Het vierogenprincipe is bij veel kantoren de belangrijkste formele kwaliteitsborging (bij sommige kantoren is zelfs sprake van zes- of achtogenprincipe).
- Meerdere respondenten wijzen erop dat AI-output vooral riskant kan zijn voor minder ervaren adviseurs. Zij beschikken nog niet altijd over voldoende vakkennis om hallucinatie, verzonnen bronnen, onjuiste conclusies of subtiele interpretatiefouten te herkennen. Dat maakt training in promptgebruik, broncontrole en validatie extra relevant voor junioren en mediors. Voor senior adviseurs en partners betekent het dat zij hun rol ook moeten herijken: zij worden belangrijker als reviewer, kwaliteitsbewaker en normsteller voor verantwoord AI-gebruik.

IV. Vaardigheden, opleiding en (organisatie)ontwikkeling

- Bijna de helft van de respondenten schat hun eigen vaardigheid in het gebruik van AI-tools als gemiddeld/redelijk in. Slechts een beperkte groep (5%) beschouwt zichzelf als zeer vaardig. Dat betekent dat veel professionals zichzelf nog in een leer- of ontwikkelfase zien.
- Opvallend is dat junior belastingadviseurs hun eigen vaardigheden gemiddeld hoger inschatten dan senior belastingadviseurs. Dat sluit aan bij het eerdere beeld uit het onderzoek dat junior adviseurs AI frequenter gebruiken in de dagelijkse praktijk en senior adviseurs kritischer en voorzichtiger zijn in hun beoordeling van AI-output.
- De meeste bedrijfsfiscalisten beoordelen hun vaardigheden gemiddeld, vergelijkbaar met belastingadviseurs.
- De resultaten suggereren dat de fiscale praktijk zich momenteel bevindt in een fase waarin AI-gebruik snel groeit, maar professionele vaardigheid en volwassenheid nog volop in ontwikkeling zijn.
- Veel respondenten gebruiken AI inmiddels frequent, maar voelen zich nog geen expert in prompt engineering, kritische validatie en het effectief combineren van AI en vaktechnische expertise. Dat sluit aan bij de sterke behoefte aan praktische richtlijnen, casuïstiek en guidance rondom verantwoord gebruik van AI binnen het fiscale vakgebied.
- De onderzoeksresultaten suggereren dat de traditionele leerroute via veel herhaling, uitzoekwerk, eerste analyses en conceptschrijven onder druk komt te staan. Respondenten pleiten impliciet voor een nieuw leerontwerp waarin junioren AI leren gebruiken zonder ervan afhankelijk te worden, verplicht bronnen blijven lezen, leren redeneren vanuit wetssystematiek en AI-output leren falsificeren. Respondenten wijzen erop dat dit mogelijk vraagt om een andere vorm van begeleiding door medioren en senioren.
- Voor junior belastingadviseurs is AI daarmee zowel een versneller als een bedreiging. AI kan het werk efficiënter, beter gestructureerd en leerzamer maken wanneer het bewust wordt ingezet als sparringpartner en hulpmiddel. Tegelijkertijd raakt AI precies de werkzaamheden waarop junioren traditioneel hun vakmanschap ontwikkelen. Daarmee wordt de kernvraag niet alleen hoe junioren AI leren gebruiken, maar vooral hoe zij fiscale diepgang, kritisch denken en professioneel oordeel blijven ontwikkelen in een praktijk waarin het voorbereidende werk steeds vaker door AI wordt gedaan.

IV. Vaardigheden, opleiding en (organisatie)ontwikkeling

- Kritisch beoordelen van AI-output wordt door respondenten veruit de belangrijkste te ontwikkelen competentie gevonden (92%). Fiscalisten lijken AI niet primair te zien als vervanging van fiscale expertise, maar als ondersteunende technologie die méér vraagt van het beoordelingsvermogen, broncontrole, vakkundige interpretatie en validatie.
- Een andere belangrijke competentie volgens respondenten is prompt engineering (71%). Dat zegt iets over de huidige fase van AI-adoptie binnen de fiscale praktijk waarbij veel fiscalisten in met name middelgrote en kleine kantoren werken met generieke AI-tools als Copilot, ChatGPT, Claude, Harvey en Legora. Hierbij is de kwaliteit van de output sterk afhankelijk van de formulering van prompts (incl. roltoekenning, context, bronverwijzingen en instructies). Door de ontwikkeling richting AI agents - die met name bij de grote kantoren plaats vindt - lijken prompts minder belangrijk te worden, omdat een AI-agent meer autonoom handelt op basis van vooraf ingestelde workflows, context onthoudt, valideert en follow-up vragen stelt. Volgens respondenten wordt prompt engineering (op termijn) daarom minder belangrijk en kritische interpretatie en oordeelsvorming des te belangrijker.
- Voor wat betreft opleiding op het gebied van AI hebben respondenten vooral behoefte aan praktisch toepasbare en direct bruikbare vormen van AI-toepassingen. De voorkeur ligt duidelijk minder bij theoretische verdieping of langdurige formele opleidingen. De meeste respondenten willen vooral leren hoe AI praktisch kan worden toegepast, hoe output beoordeeld moet worden, hoe prompts effectief werken en hoe AI veilig en verantwoord gebruikt kan worden in de dagelijkse fiscale praktijk. Men heeft daarmee duidelijk een voorkeur voor casuïstiek, praktijkvoorbeelden, echte use-cases en laagdrempelige kennisdeling. Net als bij eerdere vragen zijn de verschillen tussen kantoorsegmenten of doelgroepen relatief klein.

V. Impact op werk, beroepsontwikkeling en bedrijfsmodel

- De meeste respondenten besparen wekelijks tussen 1 en 3 uur tijd door het gebruik van AI (45%). 11% zegt wekelijks zelfs meer dan 5 uur te besparen. Dit zijn relatief vaak bedrijfsfiscalisten of belastingadviseurs werkzaam bij de grote kantoren.
- De grootste impact wordt verwacht op werkzaamheden van junior belastingadviseurs. Meer dan de helft van de respondenten verwacht 'een fundamentele herdefiniëring' van junior werkzaamheden, terwijl daarnaast een derde van hen uitgaat van een sterke vermindering van traditionele taken. De respondenten verwachten dat AI vooral taken beïnvloedt als samenvatten, informatieverwerking, documentanalyse, eerste fiscale analyses en conceptmatig schrijfwerk.
- Ook op medior adviseursniveau wordt door respondenten een grote impact verwacht, al is deze minder ingrijpend dan bij junior adviseurs. Het betreft vooral een verschuiving van uitvoerend werk naar meer nadruk op interpretatie, reviewen, kwaliteitscontrole en complexere advisering.
- Voor senior belastingadviseurs verwacht 58% van de respondenten slechts een lichte verschuiving van taken. De senior expertise staat voor strategische advisering, cliëntrelaties, eindverantwoordelijkheid, partnerreview en een professioneel oordeelsvermogen dat veel minder vervangbaar is door AI.
- Bedrijfsfiscalisten verwachten dat AI hun werk vooral verandert in termen van snelheid, procesinrichting en rolopvatting. Naarmate AI betrouwbaarder wordt en AI-agents breder beschikbaar komen, zullen vooral repeterende, voorbereidende en compliancegerichte werkzaamheden verder worden geautomatiseerd. Tegelijkertijd blijft vakinhoudelijke kennis onmisbaar om AI-output te beoordelen, fiscale nuance te herkennen en risico's in de specifieke bedrijfscontext te duiden. De fiscale functie binnen een onderneming verschuift daarmee volgens respondenten naar die van business partner, waarbij men ook minder afhankelijk verwacht te worden van externe (belasting)adviseurs.

V. Impact op werk, beroepsontwikkeling en bedrijfsmodel

- Een opvallende opmerking van enkele bedrijfsfiscalisten is de verwachting dat ook belastingdiensten en autoriteiten meer gebruik zullen gaan maken van AI, met als gevolg meer geautomatiseerde data-analyse, risicodetectie en gedetailleerdere tax audits.
- De verwachte impact van AI raakt aan een fundamentele vraag voor de fiscale adviespraktijk – die ook actueel is in andere kennisintensieve vakgebieden als accountancy, advocatuur en consultancy – namelijk hoe je toekomstige senior adviseurs en partners ontwikkelt als een groot deel van het traditionele junior adviseurswerk wordt overgenomen door AI. Het traditionele pyramidemodel lijkt onder druk te komen, waarmee AI waarschijnlijk ook impact zal gaan hebben op talentontwikkeling.
- Respondenten verwachten dat AI het bedrijfsmodel van belastingadvieskantoren wezenlijk zal beïnvloeden. Vooral het traditionele model van uren maal tarief komt onder druk te staan, omdat AI veel research-, analyse-, compliance- en standaardadvieswerk sneller en schaalbaarder maakt. Hierdoor zullen fixed fees, abonnementen, productprijzen en waardegerichte prijsstelling (value-based pricing) waarschijnlijk aan belang winnen. Tegelijkertijd verschuift de toegevoegde waarde van advieskantoren naar complexe casuïstiek, strategische duiding, tax control, implementatie en het bieden van comfort en zekerheid.

VI. Strategie en investeringsbereidheid

- Belastingadvieskantoren verwachten dat AI de komende jaren duidelijke invloed zal hebben op de personeelsopbouw binnen de sector. Vooral grote en middelgrote kantoren voorzien veranderingen. Binnen de grote kantoren verwacht circa 84% een merkbare impact van AI op de samenstelling van teams en functies. Respondenten koppelen dit vooral aan het verdwijnen van repeterend juniorwerk, een hogere productiviteit per medewerker en een verschuiving naar meer specialistische, strategische en controlerende werkzaamheden. Tegelijkertijd leeft breed de vraag hoe toekomstige senior adviseurs en partners worden opgeleid wanneer een belangrijk deel van het traditionele leerwerk van junioren door AI wordt overgenomen.
- De meeste belastingadvieskantoren verwachten dat AI invloed zal hebben op hun bedrijfsmodel, al verschilt de verwachte impact per kantoorsegment. Grote en middelgrote kantoren voorzien vaker een grote of fundamentele impact dan kleine kantoren. Binnen de grote en middelgrote kantoren verwacht 60% een grote tot zeer grote invloed van AI op het bedrijfsmodel. Bij kleine kantoren ligt dit aandeel een stuk lager (40%).
- De verwachte investeringen in AI verschillen sterk per kantoorsegment. Grote en middelgrote belastingadvieskantoren verwachten de komende jaren vaker substantieel te investeren in AI dan kleine kantoren. Binnen de grote kantoren verwacht 80% hoge of substantiële investeringen, binnen middelgrote kantoren 68% en binnen kleine kantoren 28%. Dit wijst erop dat AI door grote en middelgrote advieskantoren wordt beschouwd als strategische infrastructuur en concurrentiefactor. Bij kleine kantoren lijkt terughoudendheid groter, mogelijk door beperktere schaalgrootte, minder investeringsruimte en beperkte toegang tot gespecialiseerde AI-capaciteit. Daarmee kan AI de verschillen in innovatiekracht en productiviteit tussen kantoorsegmenten verder vergroten.

VII. Rol van de NOB

- De gewenste ondersteuning vanuit de NOB richt zich volgens respondenten in de eerste plaats op opleidingen en Permanente Educatie rondom AI, gevolgd door het delen van praktijkvoorbeelden, toepassingen en fiscale casuïstiek. Richtlijnen voor AI-gebruik worden ook relevant gevonden. Met name senior belastingadviseurs kennen relatief meer belang toe aan richtlijnen en kaders vanuit de NOB dan junior- en medior belastingadviseurs. Bij bedrijfsfiscalisten ligt de behoefte juist minder bij normering of richtlijnen en sterker bij uitwisseling van ervaringen en toegang tot relevante kennisnetwerken rondom AI en digitalisering.
- Onderzoek en verdieping worden het minst genoemd als ondersteuningsbehoefte. De fiscale sector bevindt zich momenteel in een fase van praktische toepassing en implementatie, waarbij direct bruikbare kennis en concrete toepassingen belangrijker worden gevonden dan theoretische- of strategische verdieping. De onderwerpen die het meest frequent worden genoemd voor verdieping hebben betrekking op:
  - effectief promptgebruik voor fiscale toepassingen;
  - het beoordelen en valideren van AI-output;
  - het benutten van AI bij fiscaal onderzoek en kennisvergaring.

De genoemde thema's komen in vrijwel gelijke mate terug bij junior-, medior- en senior belastingadviseurs evenals bij bedrijfsfiscalisten.

Conclusies

AI is vast onderdeel geworden van de fiscale praktijk

- AI-gebruik binnen de fiscale dienstverlening verschuift van experimentele toepassing naar integratie in bestaande fiscale workflows. De werkzaamheden waarvoor AI het meest wordt ingezet zijn met name onderzoek, kennisontsluiting, samenvatten, documentanalyse en zoeken in wetgeving/jurisprudentie. Naast Copilot als generieke AI-tool zijn de meest gebruikte fiscale en juridische AI-tools (Kluwer, SDU, Harvey en Legora) gekoppeld aan bestaande kennisbanken, bieden bronverwijzing en draaien binnen beveiligde omgevingen, zodat in betrouwbaarheid en compliance wordt voorzien (in lijn met de AI Act, beroepsethiek en kwaliteitseisen). Autonome advisering met behulp van AI is volgens respondenten nauwelijks aan de orde en menselijk oordeelsvermogen en kwaliteitscontrole worden essentieel gevonden door zowel gebruikers als kantoren.
- Een groot deel van de advieskantoren bevindt zich momenteel in een overgangsfase: AI is niet langer een experiment, maar ook nog geen volledig geïntegreerd onderdeel van de operationele en strategische bedrijfsvoering. De grote kantoren lopen voorop in de ontwikkeling, integratie en professionalisering van AI-toepassingen en werken veel vaker dan middelgrote kantoren met eigen ontwikkelde agents (agentic AI).
- De onderzoeksresultaten duiden op een duidelijke AI-volwassenheidsontwikkeling binnen de sector:
  - grote kantoren investeren nadrukkelijk in eigen AI-tooling (agentic AI) inclusief governance, security en responsible AI;
  - middelgrote kantoren professionaliseren en integreren veelal bestaande (externe) AI-toepassingen in hun werkprocessen;
  - kleine kantoren gebruiken AI vooral pragmatisch en bevinden zich vaker nog in een experimentele of verkennende fase.
  - Junior- en medior belastingadviseurs maken vrijwel dagelijks gebruik van AI. Bij bedrijfsfiscalisten en senior belastingadviseurs is dat in mindere mate het geval, maar ook onder deze doelgroep is sprake van een substantiële en structurele toepassing van AI.

Conclusies

AI-gebruik en productiviteit stijgt sneller dan vertrouwen

- AI-output wordt binnen de fiscale adviespraktijk vooral gebruikt als startpunt, richtinggever of conceptinput. Respondenten benadrukken breed dat AI geen zelfstandig adviesinstrument is en dat de fiscalist eindverantwoordelijk blijft voor de uiteindelijke inhoud en het advies. Kwaliteitsborging vindt vooral plaats via bestaande reviewprocessen, zoals broncontrole en het vierogenprincipe (human-in-the-loop).
- Hoewel AI binnen de fiscale praktijk steeds actiever wordt toegepast, blijven fiscale professionals kritisch op de inhoudelijke juistheid, consistentie en juridische houdbaarheid van met behulp van AI-gegenereerde analyses en antwoorden. Betrouwbaarheid van AI-output is over het algemeen laag tot zeer laag beoordeeld.

Governance en Responsible AI is essentieel voor verdere integratie van AI binnen de fiscale praktijk

- Naast vaardigheden voor kritische beoordeling, broncontrole en vakinhoudelijke validatie van AI-gegenereerde output blijft menselijke professionele oordeelsvorming belangrijk. Ook informatiebeveiliging, privacy en verantwoord gebruik worden gezien als essentiële randvoorwaarden voor verdere integratie van AI binnen de fiscale praktijk.
- AI governance en -beleid verschilt sterk tussen de onderscheiden kantoorsegmenten: vooral grote en middelgrote kantoren integreren responsible AI-principes in hun werkprocessen. Bij kleine kantoren is AI-gebruik meer pragmatisch en minder formeel georganiseerd. Het hebben van richtlijnen, protocollen en beleid betekent in de praktijk overigens nog niet dat medewerkers deze ook kennen (of toepassen).

Conclusies

De inhoudelijke bekendheid met de Europese AI Act is binnen de fiscale praktijk beperkt

- De AI Act zal naar verwachting een steeds grotere invloed hebben op verantwoord AI-gebruik, governance, documentatie- en complianceverplichtingen, transparantie en vertrouwelijke omgang met cliëntdata. Hoewel de inhoudelijke bekendheid met de AI Act onder fiscalisten momenteel beperkt is, zal de komende implementatie van Europese regelgeving (in september 2026) naar verwachting leiden tot een groeiende behoefte aan praktische vertaling naar de fiscale praktijk.

Het fiscale beroep en de rol van fiscalisten veranderen naar verwachting fundamenteel

- De rol van junior fiscalisten verandert volgens respondenten van routinematig uitvoerend kennisintensief (uitzoek)werk naar gecontroleerde, technologisch ondersteunde professionele toetsing, oordeelsvorming en duiding. Het formuleren van goede prompts, (bron)controle en validatie blijft wel noodzakelijk.
- De medior rol verschuift naar meer complexere advisering, regie, begeleiding van junioren en fiscale duiding naar cliënten.
- De senior rol ontwikkelt naar verwachting meer naar eindverantwoordelijke regie, review, kwaliteitsborging en strategische oordeelsvorming.
- Bedrijfsfiscalisten worden naar verwachting meer partner in business om fiscale implicaties te duiden in de specifieke bedrijfscontext.
- Deze rolverandering heeft grote impact op de personeelsopbouw van met name grote en middelgrote kantoren. Door AI komt het klassieke pyramidemodel onder druk te staan. Doordat het routinematige leerwerk van junioren steeds meer wordt geautomatiseerd, ontstaat een strategisch vraagstuk rond de opleiding en doorstroom van toekomstige senior adviseurs en partners.

Conclusies

AI vergroot verschillen tussen kantoorsegmenten

- Grote kantoren investeren in de ontwikkeling van eigen AI-platforms en agentic workflows, terwijl kleine kantoren vooral gebruikmaken van generieke tooling. Hierdoor kan AI bestaande verschillen in innovatiekracht, productiviteit en schaalbaarheid verder vergroten.

AI versterkt de verschuiving van een urengebaseerd naar een meer waardegedreven bedrijfsmodel

- Er wordt verwacht dat AI gevolgen heeft voor het bedrijfsmodel van de fiscale sector. Respondenten verwachten dat de economische waarde van fiscale dienstverlening steeds meer zal verschuiven van productie naar interpretatie, duiding en strategische advisering. Dit versterkt de beweging richting vaste prijsafspraken, abonnementsvormen en waardegerichte prijsstelling (value-based pricing). Tevens kan prijsdruk ontstaan op de standaard compliance- en aangiftewerkzaamheden.

AI vergroot het belang van fiscaal vakmanschap

- Professionele AI-vaardigheid is nog volop in ontwikkeling. NOB-leden hebben vooral behoefte aan praktische AI-geletterdheid, zoals prompt engineering, casuïstiek en laagdrempelige kennisdeling. Opvallend is dat AI zelf weinig wordt benut voor interne kennisdeling.
- Door AI verschuift het onderscheidend vermogen van fiscale professionals van kennis verzamelen naar kennis beoordelen. Kritisch denken, professionele oordeelsvorming, het beoordelen en valideren van AI-output en effectieve samenwerking met AI-agents ontwikkelen zich daarmee tot essentiële kerncompetenties binnen het fiscale vakgebied.

Conclusies

De NOB en SOB als aanjager van verantwoord AI-gebruik binnen de fiscale dienstverlening

- De NOB en SOB kunnen een belangrijke rol spelen in het versterken van AI-geletterdheid en professioneel verantwoord AI-gebruik door praktijkgerichte opleidingen, kennisdeling en sectorbrede richtlijnen te ontwikkelen die fiscalisten ondersteunen bij het maken van verantwoorde afwegingen. Concrete acties op basis van de suggesties van NOB leden zijn:
  - AI-geletterdheid opnemen in de beroepsopleiding en bestaande PE-programma's
  - Praktijkcasuïstiek en fiscale AI use-cases ontwikkelen
  - Handreiking Responsible AI opstellen voor fiscalisten
  - Praktische vertaling van de AI Act naar fiscale dienstverlening
  - Benchmarkonderzoek periodiek herhalen